

Узагальнення викладеного в статті дозволяє зробити висновок, що професійна підготовка студентів педагогічних факультетів гуманітарних вищих навчальних закладів засобами мистецтва відповідає сучасним вимогам до інноваційних педагогічних технологій і може значною мірою сприяти підвищенню її якості. Адже її метою є не просто формування в них системи професійних компетентностей, а й актуалізація їхнього культурного, життєвого, педагогічного й творчого досвіду шляхом залучення їх до професійно орієнтованої художньо-творчої діяльності, в якій вони неодмінно виявляють власне бачення педагогічних ситуацій, виробляють авторський підхід до їх розв'язання і завдяки цьому перетворюються на активних та зацікавлених суб'єктів розвитку своєї професійної свідомості.

Висновки. Оскільки у невеликій за обсягом статті неможливо викласти усіх аспектів досліджуваної наукової проблеми, то перспективи подальших наукових досліджень пов'язуються нами з обґрунтуванням змісту та складових педагогічних технологій: форм і методів використання різних видів мистецтва у розвитку професійної свідомості студентів педагогічних спеціальностей вищих гуманітарних навчальних закладів.

З метою формування особистості майбутнього педагога початкової школи у практиці навчально-виховної діяльності сучасного вищого навчального закладу слід використовувати такі інноваційні технології формування фахівців: диференційоване навчання, проблемне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології навчання, кредитно-модульна технологія навчання, особистісно орієнтоване навчання. Реалізація даних освітніх технологій у підготовці майбутніх фахівців у галузі початкової освіти є одним з шляхів удосконалення процесу навчання у сучасному гуманітарному вищому навчальному закладі.

Література

1. Бех І.Д. Емоційні передумови мистецького світогляду особистості /І.Д. Бех // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти: зб. матеріалів наук.-методол. семінару. – Чернівці, 2007. – С. 14-15.
2. Дичковська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник /І. Дичковська. –К., 2004. – 352 с.
3. Енциклопедія освіти /Акад.пед.наук України; гол.ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 338-340
4. Захарова І.Г. Інформаційні технології в освіті : навч. посібник для студ. Вищ. Пед. навч. закладів /І.Г.Захарова. – М.: Видав. Центр «Академія», 2003. – 192 с.
5. Масол Л.М. Національний курикулум: рамкові основи /Л.М. Масол //Мистецтво та освіта. – 2008. – №2. – С. 17-21.
6. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті //Освіта України. – 2002. – № 16. – С. 3-9.
7. Отич О.М. Педагогіка мистецтва: сутність та місце в системі наук про освіту / О.М. Отич //Мистецтво та освіта. – 2008. – №2. – С. 13-17.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін /Г.М.Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
9. Орлов В.Ф. Мистецтво і педагогічні технології /В.Ф. Орлов //Мистецтво та освіта. – 2001. – №1. С.11-12.
10. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька / Навчальний посібник // О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга –Богдан, 2005. – 360 с.
12. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – К., 2006. – 240 с.
13. Старовойт Л.В. Художньо-естетичне виховання дошкільників засобами ліплення // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць. – Випуск 43. / Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін.– Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. –С. 131-135
14. Старовойт Л.В. Художньо-творчий розвиток молодших школярів у процесі трудового навчання / Л.В.Старовойт // Scientific Journal «ScienceRise» Pedagogical Education. – Kharkiv, 2016. - №3/5(20). – P. 58-63
15. Шикирінська О.А. Художньо-естетична освіта як невід'ємна складова фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів / О.А.Шикирінська // Теорія і методика мистецької освіти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. наук. пр.:– К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 130-134.

УДК: 378.015.31:78

О.Шикирінська,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету,
Імені Михайла Коцюбинського

O. Shykyrinska,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

**ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

FORMATION OF THE VALUES OF MUSIC-AESTHETIC CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY CLASSES.

Анотація. У статті актуалізується важливість ціннісного ставлення особистості до мистецтва. Визначено мистецьку складову естетичної культури особистості. Охарактеризовано поняття «цінності». Виявлено специфіку музичних інтересів студентської молоді. Сфокусовано увагу на аспектах педагогічного керівництва процесом формування цінностей музично-естетичної культури майбутніх учителів початкових класів.

Abstract. The article highlights the importance of the value attitude of an individual to art. The artistic component of the aesthetic culture of the personality is determined. The notion of "value" is described. The specificity of the musical interests of student youth is revealed. The focus is on aspects of pedagogical leadership in the formation of the values of musical and aesthetic culture of future teacher of primary classes.

Ключові слова: цінності, мистецтво, естетичні інтереси, музично-естетична культура, майбутні учителі початкових класів.

Keywords: values, art, aesthetic interests, musical and aesthetic culture, future teacher of primary classes.

Актуальність. Перебудова системи освіти взагалі й освіти педагогічних кадрів зокрема, що відбувається на сучасному етапі розвитку нашого суспільства, вимагає подолання стереотипів у суспільній свідомості, які заважають педагогічній практиці, і потребує нових теоретико-концептуальних підходів до проблем формування особистості педагога. Освіта, що має безпосередній та найбільший вплив на особистість і суспільство, є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця й громадянина. Завдяки діяльності вчителя реалізується державна політика у створенні інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку вітчизняної науки, техніки й культури, збереженні й примноженні культурної спадщини й формування людини майбутнього [9, с.132].

У зв'язку з європейською орієнтацією України загалом та виходом на європейський ринок праці зокрема рівень конкурентоспроможності випускників вітчизняних закладів вищої освіти потребує більш вимогливого ставлення до них, а це, у свою чергу, приводить до глибшого аналізу тенденцій в європейській та світовій освіті. В Україні має стверджуватись стратегія прискореного, випереджувального розвитку освіти і науки, а відтак – фізичних, моральних, інтелектуальних та інших сутнісних сил особистості. Згідно з положеннями Болонського процесу, основними напрямками оновлення освіти визнано якість підготовки фахівців, відповідність європейському ринку праці, мобільність, підвищення соціального статусу й професіоналізму педагогів, посилення їх державної та суспільної підтримки [2, с. 392]. Педагогічна професія – одна з найдавніших, яка виникла на ранніх етапах розвитку людства у зв'язку з потребою передавати підростаючому поколінню набутий досвід. Тому особлива увага приділяється професіоналізму майбутніх учителів початкових класів: їхньому рівню професійних знань, умінь, педагогічної культури, ціннісних орієнтацій, особистісному та професійному розвитку й саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів початкової школи стала предметом досліджень зарубіжних (І.Браунхіл, Р.Ейк, Д.Ельконін, Дж.Лі, Дж.Ніколз, Л.Смарт, Д.Хейз, П.Х'югз, Ф.Шелтон та ін.) та вітчизняних учених (Н.Бібік, О.Кучерявий, С.Мартиненко, О.Савченко, В.Сухомлинський, Л.Хомич, І.Шапошніков та ін.). Проблема формування ціннісного ставлення особистості до мистецтва завжди була у центрі уваги науковців різних галузей знань: філософський аспект цього питання висвітлюється у працях, присвячених дослідженню естетичного ставлення людини до дійсності та мистецтва (Ю.Борев, І.Зязюн, М.Каган, Л.Левчук, В.Кудін, О.Семашко, Л.Столович та ін.); психологічний аспект розкривається у дослідженнях О.Бодальова, Л.Божович, В.Мясищева, Б.Ломова, С.Рубінштейна та ін. У сучасних педагогічних розвідках вивчаються питання специфіки ціннісного ставлення до себе та інших людей (І.Бех), формування ціннісного ставлення майбутніх учителів до педагогічної діяльності (Г.Болдирева, Т.Морозова, Н.Щепкіна). Означена проблема знайшла також своє відображення у творчій спадщині багатьох видатних українських педагогів: Ш.Амонашвілі, С.Русової, В.Сухомлинського, К.Ушинського.

Мета статті: розглянути основні аспекти формування цінностей музично-естетичної культури майбутніх учителів початкових класів в умовах упровадження нового змісту освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіка формування цінностей особистості визначається поняттям цінність, яке охоплює широке коло явищ: це все, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим [1, с. 7]. На думку О.Ленге, особливість ціннісного

ставлення полягає в його емоційній основі. «Специфіка сприйняття цінностей полягає у тому, що їх неможливо «думати», їх можливо тільки відчувати», – писав учений [4, с.4-5]. Ціннісне ставлення до мистецтва має свої особливості, пов'язані зі своєрідністю останнього. Це виявляється у тому, що через художні твори можна прожити тисячі життів людей різних епох, і завдяки цьому спроектувати власний особистісний досвід. Як підкреслюють учені, це зумовлено тим, що матеріал, зафіксований у творах мистецтва, дає можливість людині зробити висновки узагальнюючого характеру, які за істиною, глибиною і силою не поступаються висновкам, отриманим у результаті пізнання.

Мистецтво – не тільки важлива складова загальної культури, а й концентрат духовних можливостей естетичної культури в цілому. Рівень же естетичної культури так чи інакше знаходить відображення в мистецтві, коригується та спрямовується ним. Мистецтво й естетичні аспекти інших сфер суспільного життя проникають в естетичну культуру з різними повноваженнями. Естетичне в мистецтві – це його специфічний пізнавально-ціннісний зміст, вираження його соціальної сутності та природи. Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури особистості. У ній втілені духовні цінності освіти й виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах. Естетичне відношення, естетичне переживання, що проявляється в художньому творі, стає особистим переживанням і ставленням людини, завдяки особливому механізму взаємодії суб'єкта (сприймаючого) з об'єктом (мистецьким твором). При взаємодії суб'єкта з об'єктом в мистецтві відбувається формування людини як суб'єкта певного творчого процесу, а в деякій мірі також і як суб'єкта культурно-історичного процесу [6, с. 131]. Важливу роль у цьому процесі відіграє музичне мистецтво.

Музика – найбільш емоційний вид мистецтва, що знаходить тісні контакти із сферою чуттєвої культури й емоційним досвідом молоді. Але характер засвоєння музичних цінностей залежить не лише від чуттєвих переживань, а й від рівня сформованості соціального досвіду особистості майбутнього педагога. І чим ширший та багатший цей досвід, тим більш усвідомленими є естетичні потреби, інтереси й ідеали, тим має бути вищий рівень орієнтацій майбутніх учителів у справжніх цінностях музичної культури.

Проблема формування цінностей музично-естетичної культури набуває особливого значення у підготовці майбутніх учителів початкових класів, чия особиста система художніх цінностей та вміння формувати її у майбутніх вихованців багато в чому зумовлює рівень естетичного розвитку підростаючого покоління загалом. Ці питання знайшли широке відображення у сучасній педагогічній літературі, зокрема у працях К.Асаф'єва, О.Апраксіної, Д.Кабалевського, Л.Коваль, О.Рудницької та інших численних публікаціях, в яких підкреслюється, що визначальним принципом навчання в закладах педагогічної освіти є підготовка всебічно освічених, кваліфікованих педагогів-просвітителів з розвинутими художніми орієнтаціями, готових до пропаганди музичної культури. У зв'язку з цим одним із найважливіших критеріїв фахових якостей майбутнього вихователя і наставника молоді має бути вміння правильно орієнтуватись і чітко визначати цінність музичної інформації, а також аргументовано пояснювати своє ставлення до неї [8, с. 69]. Водночас, щоб кваліфіковано керувати цим складним процесом, необхідно виходити із сучасного стану, рівнів сформованості орієнтацій студентів на цінності музичної культури. Орієнтації на цінності проявляються у вибіркового ставленні до того чи іншого виду музичної і соціокультурної діяльності. В залежності від рівня засвоєння соціокультурного досвіду, нагромадження художньо-естетичних знань, сформованості почуттєвої сфери, музичних умінь та навичок і виявляються художні установки молоді людини (в ідеалах, потребах, інтересах, оцінках і смаках).

Більш детально зупинимось на розгляді музичних інтересів молоді, які на особистісному рівні становлять чи не найскладнішу проблему в теорії і практиці естетичного виховання, адже інтерес виступає одним з важливих чинників формування свідомості людини, її моральних якостей, естетичних смаків.

Поняття «інтерес» завжди трактувалось як складне явище психіки, в якому зливаються в певному взаємозв'язку його основні компоненти: інтелектуальні, емоційні і вольові. На думку С.Рубінштейна, в інтересі сконцентровані всі три компоненти, котрі рівноцінно доповнюють один одного, а саме:

- інтелектуальний компонент інтересу звернений до акту естетичного пізнання і має виразну індивідуальну спрямованість, під його впливом значно активізуються розумові процеси, а музична діяльність стає продуктивною і більш цілеспрямованою, глибоке і свідоме проникнення в сутність музично-естетичних явищ приносить особистості інтелектуальну радість і насолоду;
- сила емоційних проявів визначається як естетичною цінністю творів мистецтва, так і рівнем художньої підготовки особистості. Прилучення людини до мистецтва залежить від емоційної

насаги, від особистісного ставлення до предмета музичної діяльності, бо саме в ній відбуваються інтенсивні емоційні процеси;

- вольовий компонент музично-естетичних інтересів залежить від ступеня розвитку інтелектуального й емоційного, а також від їх співвідношення – він зумовлює прагнення особистості включитися в активні форми творчої діяльності [5, с. 380].

Так, Я.Коменський, борючись із середньовічною схоластикою та аскетизмом, надавав інтересові у навчанні великого значення. Тільки завдяки інтересу, на його думку, учень «горітиме бажанням навчатися...». К.Ушинський розглядав інтерес як засіб успішного навчання, наголошуючи на його ролі в моральному розвитку особистості. Він писав: «Збудіть у людини щиросердний інтерес до всього корисного, вищого і морального, і ви можете бути впевнені, що вона збереже завжди людську гідність» [7, с. 406].

Соціологи вказують на зв'язок естетичного інтересу людини з об'єктивними умовами життя. Так, у працях Л.Когана естетичний інтерес визначається як специфічне ставлення людини до навколишнього світу, викликане активним її бажанням оволодіти конкретними естетичними об'єктами або ж тим чи іншим видом творчої діяльності. У педагогічних дослідженнях інтерес визначається через сформоване естетичне почуття, через потребу в ньому, насолоду прекрасним. Той, хто, наприклад, по-справжньому захопився музикою, хто полюбив її, неодмінно перебуватиме під її владою, відчуватиме на собі її чарівну силу незалежно від того, чи усвідомлюватиме він це, чи не усвідомлюватиме. Усякі спроби виховувати, навчати за допомогою музики того, хто нею не захопився, приречені на неуспіх.

Кожний твір мистецтва містить пізнавальні функції, збуджує глибокі почуття, спонукає до активного мислення, розвиває оцінне ставлення до об'єктів і явищ навколишнього життя. Зворушливе й осмислене проникнення у зміст художнього твору під впливом музично-естетичного інтересу викликає у майбутніх учителів глибокі переживання і прагнення зрозуміти себе, самостійно і правильно оцінити свої і чужі моральні та естетичні погляди, ідеали і переконання, допомагає співвіднести все духовно особисте з реальними потребами суспільства знайти, вибрати, усвідомити своє місце в житті.

Для вдосконалення педагогічного керівництва процесом формування цінностей музично-естетичної культури майбутніх учителів початкових класів необхідно:

- формувати активність та вибірковість сприймання і цілеспрямованість характеру художньо-образного мислення;
- розвивати увагу і пам'ять для стереотипізації та синтезу звучань музичного явища і вражень тих, хто його сприймає, в єдиний музичний образ;
- розвивати асоціативну уяву, що визначає предметний зміст суб'єктивного образу музичної інформації;
- створити систему музичних і художніх аналогів, які допоможуть студентам сприйняти всю різножанрову палітру музичного мистецтва, зокрема його новітні форми;
- формувати оцінне ставлення, яке має сприяти більш глибокому усвідомленню музичного явища, його логічному співвіднесенню з певним класом цінностей;
- організувати відповідне музично-естетичне середовище, творчу атмосферу в освітньому процесі.

Кінцевим наслідком цього процесу повинне стати зміцнення особистісних позицій студентства, дальший розвиток системи їх ціннісних орієнтацій або ж їх переорієнтація. У такий спосіб досвід, яким збагачується студентська молодь в уявному житті, що створено мистецтвом, знаходить вихід у сферу реальної життєдіяльності.

Висновки. Отже, сьогодення диктує свої пріоритети в світоглядному, художньому і музичному розвитку студентської молоді, яка має акумулювати знання, відчуття і розуміння справжніх духовних цінностей, вміння їх реалізовувати в сучасній практиці освітнього процесу, дозвіллі, професійній діяльності. Цілеспрямоване формування цінностей музично-естетичної культури майбутніх учителів початкових класів шляхом інтеграції та гармонізації їх традиційного і новітнього музично-естетичного досвіду має проявитись у конкретних умовах збагачення естетичної свідомості вихованців правильними ціннісними установками, що мають сформувати їх прогресивну спрямованість, здібність і здатність вбирати до своїх духовних ресурсів справжні цінності сучасності, врівноважуючи їх з цінностями традиційними.

Звичайно, у статті розкрито лише окремі аспекти проблеми формування цінностей музично-естетичної культури майбутніх учителів початкових класів, оскільки це питання багатогранне. Чим більше уваги приділятимемо утвердженню ціннісно-орієнтованої спрямованості педагогічної діяльності студента, тим ефективніше буде здійснено естетизацію педагогічного процесу у початковій ланці освіти. На наступному етапі дослідження плануємо визначити практичні результати

запропонованих нами шляхів вищевказаної підготовки.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості : в 2-х кн.– Кн.1. [Текст] / І. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Коваль Т.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у контексті парадигмального оновлення сучасної освіти / Т.В.Коваль // Пед. науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А.А.Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 3 (57). – С. 390-398.
3. Коменський Я.А. Воскресший Форций / Я.А.Коменський // Избранные педагогические сочинения: В 2 т. – М., 1982. – 580 с.
4. Лэнге А. Введение в экзистенциально-аналитическую теорию эмоций: прикосновение к ценности [Текст] / А. Лэнге // Вопросы психологии. – 2004. – №4. – С. 18-27.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. / С.Л. Рубинштейн. – М., 1946. – 618 с.
6. Старовойт Л.В. Художньо-естетичне виховання дошкільників засобами ліплення // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 43./ Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – С.131-135.
7. Ушинський К.Д. Твори в шести томах. – Т. 6-й. [Текст] / К.Д.Ушинський. – К.: Рад. школа, 1954. – 616 с.
8. Цуприк С.І. Основи педагогічної майстерності: методичні рекомендації для студентів за напрямом підготовки «Музичне мистецтво» / С.І.Цуприк. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 84 с.
9. Шикирінська О.А. Художньо-естетична освіта як невід'ємна складова фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів / О.А.Шикирінська // Теорія і методика мистецької освіти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. наук. пр.: – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 130-134.

СЕКЦІЯ 4

МИСТЕЦЬКИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.2.091.33:792

Д. Бабій, Н.Федорук,
здобувачі ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету,
імені Михайла Коцюбинського

D. Babi, N.Fedoruk
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

IMPLEMENTATION OF THE INTEGRATED APPROACH TO THEATERLATED ACTIVITY OF YOUTH CHILDREN OF PRIMARY EDUCATION

Анотація. В статті висвітлюються питання впровадження інтегрованого підходу до театралізованої діяльності дітей в закладах дошкільної освіти. Театральне мистецтво, зокрема театр ляльок, сприяє розвитку емоційно-почуттєвої сфери малят. Саме багатогранність різноманітних форм театралізованої діяльності, які застосовують на інтегрованих заняттях виступають домінують в навчально-виховному процесі і стимулюють розвиток творчої особистості малят. Застосування інтегрованого підходу допомагає дітям не тільки оволодіти знаннями в галузі мистецтва, а при педагогічно доцільній організації та оптимальному доборі методів виховного впливу стає дійовим чинником реалізації виховного потенціалу театру ляльок.

Abstract. The article discusses the implementation of an integrated approach to children's theatrical activity in pre-school establishments. Theatrical art, in particular the puppet theater, promotes the development of the emotional and sensory sphere of children. It is the many-sidedness of the various forms of theatrical activity that are used in integrated classes to be the dominant in the educational process and stimulate the development of the creative personality of the children. The application of an integrated approach helps children not only to acquire knowledge in the field of art, but, when pedagogically appropriate organization and optimal selection of methods of educational influence, becomes an effective factor in the implementation of the educational potential of the puppet theater.

Ключові слова: інтеграція, інтегрований підхід, театральне мистецтво, театралізована діяльність, дошкільники